Foto: Sirpa-Maija Vuorinen

Lisbeth Gustafsson, Irja Askola, Tuulikki Koivunen Bylund, Solveig Fiske och Tine Lindhardt.

Nordens kvinnliga biskopar

Biskopspanelen under Nordiskt forum i Malmö 12–15 juni var en djärv satsning av förberedelsegruppen. Biskopar från fyra av de fem nordiska länderna strålade samman i en fullsatt sal och med höga förväntningar riktade mot sig. Moderator Lisbeth Gustafsson från studieförbundet Bilda höll i frågorna som handlade om *Kvinnor och kyrkor i Norden: visioner för framtiden – erfarenheter från historien.* De fyra respektingivande kyrkoledare som intog podiet var: Irja Askola från Helsingfors stift i Finland, Solveig Fiske från Hamar stift i Norge, Tuulikki Koivunen Bylund från Härnösands stift i Sverige och Tine Lindhardt från Fyns stift i Danmark. (Tyvärr fick den isländska biskopen lämna återbud i sista stund.)

De närvarande nordiska kvinnliga biskoparnas historia är inte lång: ”äldst” är Tuulikki Koivunen Bylund, som vigdes 2006. Därför kom mycket av samtalet att handla om vad som är relevant idag. En naturlig utgångspunkt var förstås hur det är att vara kvinna och biskop. Svaren på den frågan blev mycket mångfacetterade, så mycket att det var svårt att förstå om frågan egentligen betydde något.

Förvånande nog hördes inte många beklaganden över att biskoparna skulle ha blivit utsatta för någon typ av diskriminering. Antingen berodde det på att de i sig själva är starka personligheter eller också har kvinnliga präster nu blivit så vanliga att man inte längre betraktar kön som något särskilt betydelsefullt. Kanske är det lättare att glömma oförrätter när man klättrat i karriären? Eller kan det vara så att det som kostar på inte nämns i fora som detta?

Förmodligen har alla fyra biskoparna erfarenheter av härskartekniker av olika slag, men biskop Tuulikki var faktiskt den enda som öppet berättade om detta (och med en suck bekände sin längtan efter pensionering) Hon var också den som tydligast markerade att hon kommit in i kyrkan med ett underifrånperspektiv, som finsk invandrare i Sverige (för att Finland på den tiden inte vigde kvinnopräster) och som kvinna.

Att vara kvinnlig biskop är fortfarande något uppseendeväckande i de flesta nordiska länderna. Men Danmark skiljer ut sig. Biskop Tine från Odense betonade att den danska folkkyrkan har haft kvinnliga präster sedan 1948 och att danskarna är vana vid kvinnlig ledare i kyrkan. Folkekirken är på något sätt självklar i Danmark. Därför tycker hon inte att hon blir särskilt uppmärksammad för att hon är kvinna och biskop. Viktigare för henne idag är att försöka göra själva det kristna budskapet tydligare.

I Finland däremot har Irja Askola fått stor uppmärksamhet, kanske mycket för sin öppenhet för dialog – hon kallar det själv för gästfrihetens strategi – och arbete för utsatta grupper. Dialogerna förs ofta hemma hos henne själv i biskopsgården. Som liberal i den ganska konservativ kyrklighet går hon t.ex. i täten för välsignelse av homosexuella par och tar tydlig ställning i andra kontroversiella frågor. Hon ses ofta i media och har också rent geografiskt en central position som biskop ”piispa” i Helsingfors.

Som mångårig ordförande i Norsk kvinnelig teologforening har biskop Solveig lång erfarenhet av genusfrågor. Vid ett särskilt seminarium under lördagen delade hon med sig av sina erfarenheter om hur mobbning och sexuella övergrepp hanteras i den norska kyrkan (hon är styrelseordförande i Kirkens ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep). Mycket av sin tid lägger hon ned på att handleda unga kvinnliga präster, som riskerar att inte bli tagna på allvar och behöver extra stöd i sin yrkesroll. Med sin självklara pondus verkar hon ha ett fast grepp om sitt stift.

Utifrån de här delade olika erfarenheterna var det ganska svårt att som åhörare upptäcka några starka gemensamma visioner hos biskoparna. Självklart är att de alla önskade fler kvinnliga kyrkoledare och att frågor som handlar om mänskliga rättigheter, framför allt kvinnors, och övergrepp i kyrkliga sammanhang, upplevdes som väsentliga. Det kristna budskapet var inte det som nämndes först och det kanske var så självklart att det inte heller behövde reflekteras kring i panelsamtalet. Det hade dock varit intressant om det hade diskuterats, eftersom arrangemanget var öppet för alla besökare på Nordiskt Forum och för att sekulariseringen i Norden är så omfattande att många kanske varit intresserade av hur man kan fungera som kvinnlig ledare i ett sammanhang som för många ter sig konservativt och ojämlikt.

En fråga, som jag själv tyckte var intressant men som det inte gavs någon tid att besvara på djupet, handlar om moderlighet. De här kvinnliga biskoparna har ju övertagit ett ämbete med manlig/faderlig ”habitus” (dvs. livsstil, klädsel, sätt att uppträda). Alla var klädda i den manliga biskopsklädseln lila prästskjorta (utom Tine) och med ett stort guldkors i kedja runt halsen. Hur förhåller de sig till en ledarstil som innebär en tusenårigt traderad fadersroll? Har de funderat på om det skulle kunna gå att utveckla en kvinnlig biskopsstil, en stil som också inbegriper moderlighet? Moderlighet är ju en egenskap som i århundraden fått stå tillbaka i den lutherska kyrkligheten. Hur kan man handskas frågan om genus och biskopsstil och vad skulle i så fall moderlighet innebära?

Jag tror att alla som var med, både i panelen och i publiken, fick mersmak av biskopssamtalet. Erfarenheter från den här typen av pionjärer på ledarnivå är alltid högintressanta att ta del av. Förhoppningsvis kommer det att bli tillfälle till en fortsättning.

Else-Britt Löfdahl